

PEST, II. félv.

33. szám.

Augustus 19. 1869.

Megjelenik e lap minden héten egyszer, esütörtökön. Előfizetési ár: helyben félévre 1 forint 31 A pályázatok beiktatásáért tíz sorig minden egyszeri Az előfizetési pénzeket, valamint a lapba szánt kéziratokat kr., egész évre 2 forint 62 kr.; vidékre fél-fölvételért 1 frt, tíz soron fölül, egyszeri közlésért 2 frt, a Szent-István-Társulat igazgatóságához kérjük intéztetni, évre 1 frt 70 kr., egész évre 3 frt 40 kr. ha többször közöltetik, 1 forint 50 krajczár számítatik.

A kolostorok a népek elszegényedésének gátjai.

Napjainkban, midőn a kolostorok elleni vakdüh és ostromlás napirenden van, nem lesz érdek nélküli kimutatni, hogy a kolostorok létezése mennyire érdekében van különösen a szegény népeknek.

A szerzetes társulatok legnagyobb részének kiváló feladata a jótekonyság, a testi irgalmasság. Az irgalmasság gyakorlása e szervezetben a szerzetek alapítói nem felelték ki az emberiség semmiféle nyomorát, semmiféle szükségét. Menhelyeket alapítottak már csecsemők számára (brephotrophia); árvák számára (orphanotrophia); betegek számára (nosocomia); zárándokok számára (xenodochia); elaggottak számára (gerontoconia); végre mindennemű nyomorultak számára (ptochotrophia). Még oly kolostorok is, melyeknek nem ez volt közvetlen rendeltetése, szegényházakat alapítottak, melyekben naponkint bizonyos számú szegényeket tápláltak, utazókat befogadtak, s inségeseket pénzzel is segítettek. A kolostorok nemes vendégszeretéről igazságos protestánsok is csak dícsérőleg nyilatkoznak.

Könnyű felfogni, és csak a vak elfogultság nem ismeri el, hogy a kolostorok a szegénység enyhítésére, a koldulás megszüntetésére minden országban, a hol léteznek, — tagadhatlan, nagy befolyással voltak és vannak.

Sokan a jószágos rendek ellen lármáznak. Nem bocsátkozom itt abba, hogy a jószágos rendek mennyi iskolát látnak el; ez alkalommal csak azt akarom szem előtt tartani, hogy a nép elszegényedésének gátjai. Józan ember nem tagadhatja, hogy ha a földesur otthon lakik és nem nagy városokban, külföldön költi el pénzét, abból a községnek is haszna van; a pénz akkor egyik kézről a másikba megy át. A vagyonosabb kolostorok után százan és százan élnek, és pedig nem csak tehetetlen szegények, hanem munkások, mesteremberek, sőt művészek is. Ha a földesur a pénzzel, melyet urodalma hoz, nagy városokba, külföldre megy és ott

költi el, a községnek abból semmi haszna. sőt az ily község mindinkább elszegényedik, mert az uraság pénzéből semmit sem lát. A kolostoroknál ily eset nem fordul elő. A szerzetesek otthon élnek, jövedelmek nagy része a nép kezébe megy át. Azért azt tapasztaljuk, hogy oly községekben, melyekben vagyonosabb kolostor van, a nép közt is bizonyos jólét uralkodik. Nem szabad itt azt sem feledni, hogy a szerzetesek hivatásuknál fogva is önzetlennék. Nem rakják kincses ládába a pénzt, nem osztogatják ki rokonaik közt, szabályaiknál fogva pénzeiket nem is hagyományozhatják senkinek. Épen azért, de azért is, mert a szerzetesnek már hivatásánál fogva is jótekonyságot kell gyakorolnia, a világi földesur, bár mily jószívű legyen is különben, soha sem fog a nép közé annyi pénzt kibocsátani, mint a kolostorok lakói. A kiből csak egy kis igazságszeretet van, annak be kell ismernie, hogy a szerzetesek a legemberségesebb földesurak, a községet sok kedvezésben részesítik, földjeiket, melyeket maguk nem művelnek, igen mérsékelt díjért adják árendába, s ha a bérlőt csapások sújtják, ismét a legnagyobb engedékenységgel viseltetnek iránta.

A francia forradalom idejében szintén dühöngtek a szerzetesek ellen, ekkor Mirabeau híres szónok, ki maga is forradalmi ember volt, s pedig a legmérgesebb fajtájából, a szerzetesek és általában az egyházi javak védelmére kelt. „Én nem akartam mondani, így kiáltott föl, hogy az egyháziakat meg kell fosztani azon javak és jövedelmek kezelésétől, melyeknek élvezése nekik biztosított. És micsoda érdekünk volna a fiscus emberei által pótolni e hű kezeltöket, s a javakat mindig tisztán megőrzött kezeiből gyakran gyanus kezekbe adnunk?” — A forradalom eltörülte ugyan a kolostorokat; de az illető törvény bevezetésében e szavak fordulnak elő, hogy „a szerzeteseknek a hazai körülviváló érdemeik vannak.” Tehát a fran-

ezia honatyákat vak ellenszenv és nem a nemzet érdeke vezérelte.

Franciaországban a kolostorok eltörlésének első eredménye volt, hogy az egyházi javak, a szegények öröksége a speculánsok kezébe mentek át. Második eredménye pedig az volt, hogy az állam kénytelen volt hivatalos segélyezési hivatalokat állítani. Már pedig a szabadon gyakorolt keresztény felebaráti szeretet helyébe állított hivatalos jótékonyosság nem csak sérti az egyház jogait, hanem lassankint előli az embereket az elengedhetlen erényeket is, tudnillik a szeretetet azokban, kik jótékonytárgyakat gyakorolhatnak, s a hálát azokban, kik jótéteményekben részesülnek. — Sőt a hivatalos jótékonyosság a nyomor eseteit nem csak nem kevesbiti, hanem inkább neveli. Miért? mert a hivatalos jótékonyosság épen ott nem fog tudomással birni a szegénységről, a hol az legnyomasztóbb, t. i. az ugynevezett szemérmes szegényeknél; másrészt a hivatalos jótékonyosság szaporítja a szegénységi eseteket, mert a dologtalan embernek annál kevesebb kedve lesz dolgozni, ha látja, hogy a segély számára mintegy biztosítva van, s ezzel egyszer-smind ezen embereknél az erkölestelenséget is előmozdítja.

Hogy mit várhat a társadalom ott, hol a kolostorok által leginkább képviselt keresztény irgalmasság helyébe hivatalos jótékonyosság lép, azt mutatja Anglia példája.

A reformatio előtt Angliában a kath. egyház tetemes javak birtokában volt. Ez időből írja IV. Henrik király kancellárja, Fortescue: „Anglia népei gazdagok, és az élet minden szükségei- és kellemeivel el vannak látva. Víz nem isznak, kivéve némely időben, t. i. a bűnbánat napjaiban. Böven táplálkoznak hussal, halakkal; gyapotruhákban járnak. Jó, kényelmes ágyakkal vannak ellátva. Megvan nekik mindenök, a mi a háztartáshoz szükséges, mindeniknek saját rangja szerint.“ Az árák mesésen olcsók voltak; a koldust nevééről is alig ismerték.

És jellemző, hogy a mint Angliába a reformatiót behozták, a kolostorokat eltörlték, az egyház javait elvették, óriási mértékben bekövetkezett a nép elszegényedése. S a baj oly gyorsan következett be, hogy már VIII. Henrik király alatt — pedig ez hozta be a reformatiót — annyi volt Angliában a koldus, hogy törvényt hoztak, melynél fogva minden koldusnak megbélyegzésül levágták fülét, ha pedig másodszer is koldulásban találták, életét vették. Ilyen idők következtek be Angliában, miután az egyház szabadságait elnyomták, javait elvették. A trónörökös, kit Fox „fiatal szent Eduárdnak“ nevez, elrendelte, hogy a koldusoknak tüzes vassal bélyeget kell homlokukra ütni, szabad volt őket rabszolgául eladni, uraiknak pedig megengedtetett, hogy e rabszolgáik nyakára vaskarikákat tessenek és ennél fogva vezethessék őket. S mindennek dacára a koldusok száma folyvást növekedett.

Magkisértették tehát más módokhoz nyulni; a valódi nyomorultaknak megengedték a koldulást, azonfölül még a kormány a szegények számára adót szedett. És mégis midőn Erzsébet királyné beutazta az

országot, fölkiáltott: „Mindenütt koldusokkal találkozom“, oly megdöbbenő volt a koldusok száma. Nem tudtak más módot, mint a szegények adóját szervezni és állandóvá tenni. A kórházakat, szegényházakat és hasonló jótékonytárgyi intézeteket, melyeket azelőtt a kolostorok tartottak fön, kénytelen volt a kormány újra fölállítani. Az ezen jótékonytárgyi intézetek föntartására kivetett adó nagyon jelentékeny, magában London városában ezen adó évenként több mint 60 millió váltóforintra megy. S mindamellett az elszegényülés talán sehol a világon nem mutatkozik oly borzasztó alakban, mint Angliában. Egy angolországi orvosi lap (Medical Times) kimutatta, hogy csak egy év alatt 21,770 irlandi halt meg éhen.

Ugy látszik, hogy minél nagyobb összegeket fordítanak Angliában a szegényekre, annál inkább szaporodik ezek száma. Valóságos istenitélet ez, melyből megtanulhatják a kormányok, hogy a Gondviselés által állított társadalmi törvényeket büntetlenül megsérteni nem lehet. A szegények az egyházé. Isten az egyházra bízta a szegényeket. Az egyház szeretettel öleli a szerencsétleneket, s egyszer-smind elég önmegtagadó is arra nézve, hogy a szegények szükségéről gondoskadjék. Az állam segélyzése hideg, nem szívből jó, és azért meddő is. Ennek bebizonyítására két protestáns író fogok ígézni.

„A hivatalos jótékonytárgyi rendszere, mondja Naville prot. lelkész, inkább protestáns, mint kath. országokban uralkodik. Legnagyobb kifejlést nyert Angliában. Gyökeret ver azonfölül Norvégiában, Svédországban, Dániában, Lithvániában, míg Olasz- és Spanyolországban alig akadunk nyomaira.

A német államok közül a protestánsok tüntetik föl a hivatalos segélyezés legszorosabb következményeit. Színtugy van ez Svájcban és Amerikában.

Mi tehát oka annak, hogy a szegény-adó sokkal nagyobb mérvben fejlődött ki protestáns, mint katolikus országokban? Oka az, hogy a reformatio, mely a jótékonytárgynak megtestesült hiánya, a szegény-adót maga készíti elő. A reformatio eltörlőlvén a kolostorokat, oly nagy mérvben idézte elő a koldulást, hogy ennek szomorú következményei szükségkép a szegény-adórendszert hozta létre.“

Különösen Svájcra mondja, „hogy a reformatio az egyházi javak elvételével azt eredményezte, a mit Angliában látunk, t. i. a szegényebb osztály teljes elszegényülését. Sajátságos Svájcban az ellentét! mondja ugyanazon Naville, a katolikus megyékben nem ismerik a nyomort, habár nem laknak is gazdag vidéken; ellenben a protestáns megyékben, bár legnagyobb részt áldott vidékekkel bírnak, iszonyuan terjed az elszegényülés.“

E vallomás nagy leczke kormányokra és népekre egyiránt. A kath. egyház soha sem feledkezett meg a szegényekről; a kolostorok minden kényszerűség nélkül a legnagyobb feláldozással mindent elkövetnek, hogy a nép közt a nyomort enyhítsék, a nagy elszegényülést ne engedjék lábra kapni.

Ha tehát minden felsőbbrendű érdekről eltekintünk is; — ha az élet legnagyobb részét tartjuk is csupán szemünk előtt: mily nagy hálátlanság a

kolostorok ellen zajongni, melyek lakói annyi ezer szegénynek a mindennapi kenyeret nyújtják. Töröljétek el ma a kolostorokat, és látni fogjátok, hogy a végső nyomor, az éhen halás nálunk is mindennapivá válik, mint ez más országokban maguknak a protestánsoknak

vallomása szerint bekövetkezett. — Tehát csak a szánandó tudatlan, a háladatlan lehet a kolostorok ellensége, — s a nép, — mely ellenök dühöng, maga alatt vágja a fát.

— ss —

A hitetlen.

(Képrajz az életből.)

(Polytatás.)

Az ének elzengése után megjelenik a szószéken Istennek egyszerű hű szolgája.

Minden szem feléje fordul, a hallgató sereg mély esendben feszült figyelemmel várja beszédjének kezdetét, melyet rövid, de tiszta szívből eredt imának befejeztével csengő hangon megkezdte.

„Minden eszme kivitelénél, — mondá többi közt — mely fejünkben szülemlik, aranyhegyeket és légvárakat építünk magunknak, és midőn azt már elérni ohajtanók, látjuk, hogy annak kivitele lehetetlen, céljának meg nem felelve semmi más, mint szappanbuborék.

„Protestanizmus! mily kihíresztelt eszme és „isteni“ tudomány volt ez kezdetben, a templomok dicséretére hálaimákat, a tudós egyetemek dicsénekeket rebegetek a világ Alkotójához, azt gondolván, hogy a hit a sötétség tanaitól megtisztulván, és a maga első tisztaságának épségébe visszatereltetvén, a józan észnek hatalma alá esett.

„De mily nagy vala csalatkozásuk, midőn azt az élet szinpadára hozva, látták és tapasztalták, hogy ez kivihetetlen, a czélnek meg nem felel, és az észnek korlátlan hatalma alá nem eshetik.

„Látta és tapasztalta ezt maga a nép is, s meg volt győződve arról, hogy az örök élet kutjához, melyből az üdvösség forrása fakad, szomjas lelkét nem vezeti, azért epedve vágyik oly nagyon e forrás után, és sohajtozik lelkének szomját lecsillapítani.

„Igaz ugyan, hogy a hit megvitatásánál és az örök igazságok elismerésénél a józan ész is tanácsul szolgálhat, de csak addig, a meddig a korlát számára e tárgyban ki van szabva, vagyis még józan eszünkkel fölfoghatjuk, mert mily sok van hátra szemünk előtt a végetlenségben elrejtve, mit gyenge elménkkel meg nem foghatunk, de annak lételet tudjuk, tehát hiszszük is. Helyesen mondja e tárgyra vonatkozólag a mély tudományáról híres Pascal: az ész, midőn legtovább haladt már, akkor elismeri, hogy még sok van hátra, mit felfognia nem lehet, ha pedig ennyire jutott, akkor elárulja, hogy nagyon is gyenge.

„Tévednek tehát azok, kik azt állítják, hogy az egyház és annak szolgái a tudományoknak és felvilágosultságának ellenségei, mert az egyház tanításában a korral nem halad, mindent hitezikelyeire alapít, és szolgái által hogy higyük, olyanokat szab elénk, melyeknek igazságát elménkkel nem vagyunk képesek fölfogni.

„Az igazságnak mindvégig állandónak kell lennie, azt a kor öltönyével föl nem ruházhatjuk, mert ha rajta valami változást teszünk, megszűnik igazság lenni.

„A hit a tudománnyal szoros kapocs által egygyé van fűzve, hasonló az azon fához, melynek az egyik ágát ha elmetszszük, a másik magától elszárad.

„Válasszák el a tudományt a hittől, és ez nem marad egyéb mint rege, és viszont a hitet a tudománytól, — marad egy felsőbb számtani semmi.

„Az egyház mindenkor ápolá és ápolja is a tudományokat. Nincs a tudománynak egy oly neme, melyben papjai ne jeleskedtek volna. És vajjon ki meri azt tagadni, hogy a régi lovag-korban, midőn az ököljog uralkodott, midőn a nép mindig fegyverben várta ellenségét, — nem a magányban élő és a világ zajától elvonult szerzetesek voltak-e a szelid tudományoknak barátjai és védői?

„Legutóbbi alkalomkor mondott beszédemben előadtam és bebizonyítottam mind azon érveket, melyek az egyház egyháznál megkívántatnak, t. i. hogy annak szentnek kell lennie, — közönségesnek, hogy valamennyi nemzetnek egyháza legyen, egy látható főpásztor, mint Péter utódjának, — kire az egyház alapított — felügyelete alatt, — végre apostolinak kell lennie, hogy szolgái szakadatlan kapcsolatban legyenek az apostolok őslánczolatával.

„Jelenlegi szent beszédemnek célja az egyháznak gyermekei irányában mind lelki mind testi jólétének való gondoskodásáról szólni.

„Az egyház minden híveinek mind testi mind pedig lelki jólétéről szeretetteljesen gondoskodik; nincs oly szükség, melynek fedezésére ne talált volna módot szolgái által gyakorolni, kik is azt jelenleg úgy, mint az egyház alapításakor a legnagyobb készséggel gyakorolják. Látjuk őket ugyanis a betegek ágyainál, nem törődve azzal, hogy életök mily veszélynek van kitéve, éjjel nappal az epemirigyes betegekhez közledek, mint az apostolok méltó utódai, vigasztalják a kétségbeesés utolsó percében, föloldozzák bűneiktől és drágalátos utiköltséggel és áldással látják el, mert tudják igen jól, hogy nekik ezt tenni teljes joguk és kétségbevonhatlan hatalmuk van, melyet az apostoloktól, kik erre Mesterök által fel valának hatalmazva, és azok utódjaitól örökölték.

„Gondoskodnak a sötétségben lévők lelki üdvösségéről is. Látjuk őket a tengereken, lakhatatlan hegytetőkön, a rabok és foglyok kiváltásainál, szóval mindenütt, hol emberi nyomok láthatók. Ezekre vonatkozott a híres Fenélon cambraii püspök gyönyörű szavai: „Nem az égető homok, nem a vadonok, nem a hegyek, nem a tenger sziklái, nem az éghajlat egyenlítő vonala, nem a barbár vidékek képesek akadályozni azokat, kiket az Ur küld. Legyen az kelet, legyen nyu-

gat, legyenek ismeretlen szigetek, ime ők eljönnek látni, s az Urnak nyáját képezni. Mily szépek lábnymaik azoknak, kik az örök hegyekről kiindulva, békét hoznak, üdvöt hirdetnek, és örök javakat szereznek!

„Semmit sem kívánnak tőlök, nem akarják sem pénzőket, sem jószágokat; csak lelkeiket akarják az örök kárhozattól megmenteni.

„Békókba verhetik, üldözhetik, sőt életöktől is megfoszthatják, de azon hatalmat, melyet nagy Mesteröktől nyertek, soha sem képesek tőlök elrabolni.

„Ha az egyház szenved, szenvednek ők is. Az ő szenvedésének ideje hosszú volt, melyben a kitzűtt pályán haladnia kellett.

„Nagyok, igen nagyok voltak szenvedései hazánkban is, melyeket békén el kellett tűrnie, midőn szolgálóinak halálos büntetés alatt megtiltatott a vér nélküli áldozat bemutatása és híveknek oktatása. De neki is felvirradt a szabadság hajnala, megjött küzdelmeinek jutalma, jóllétének némi nappala derengeni kezdett. Nem rég még ezelőtt történt, hogy a híres Talbot püspök mint fölségáruló bepöröltetett, mivel szentmisét mert az Urnak bemutatni, Challoner pedig, hogy a híveit a hitben oktassa, és a vizsgaszemektől észre ne vétessék, koresmában egy helyet bérelt ki, attól tartván pedig, hogy ellenei rajtok törnek, egy ifjut ajtóörül rendelt, maga számára pedig egy korsó sört hozatott, melyet maga elé állított, noha ajkaival nem is érintette, és melyet a gyülekezet széteszlása után, a jelen voltak egyike, mint püspök sörét a legnagyobb tisztelettel ivott ki.

„Szenvedéseit az egyház békén türte el és türi, jól tudván azt, hogy maga Alapítója is, ki isteni hatalommal birt mindenek fölött, kinek csak egy szavába került volna az összes mindenséget egy pillanat alatt teljesen átalakítani, midőn halandó testet magára fölvenvén, — hogy kitzűtt földi pályáját befussa, — hogy ennek tartalma alatt végezze be az emberiség megváltásának nagy művét; szenvedett annyit, mennyit előtte és utána senki nem szenvedett, — és vajjon miért? — azért, mert nagyot, magasztos célú nagy küzdelem és szenvedés nélkül e földön elérni lehetetlen.

„De az üldözések az egyházra nézve igen nagy hatással vannak; mert hívei buzgóbbak az imádságban, és vallási kötelmeik teljesítésében.

„Az üldözések alatt a hit csak erősebb és eleve-nebb.

„Azonban, ha az egyház némi szabadságát élvezi is, mégis jelenkorunkban, midőn egy részről kebelében is hálátlan fia akadnak, igen sokat építeni, más részről pedig a külvészek ellen, melyek fenyegetik és fenyegetni fogják, oltalmaznunk kell.

„Alapítása óta mindig küzd a hit hajója az élet tengerén lévő ellenségeivel, melyet fényes utjában 18 század alatt sem birnak pályájában meggátolni, vagy végkép legyőzni; mi szintén azt bizonyítja, hogy a Mindenható örökösök e hajó fölött, kinek intézkedései csodálatosak, ki a tengernek úgy, mint a szélnek, tud parancsolni, hogy esend legyen.

„Mindezeket tudván, legyünk szófogadó gyermekei e jó anyának, mely úgy gondoskodik jóllétünkről, gyermeki kegyelettel viseltessünk irányában, értsük

meg minden üdvös intéseit, melyeket hozzánk intéz, hogy részesei legyünk azon örökkétartó örömöknek, melyeket az Atya az ő választottai számára készített. Amen.“

E szentbeszéd bevégezte után a tömeg a templomból oszolni kezdvén, mindenkinek szemei egy az oltár előtt térdepelő ifjura estek, kinek szeméből a megbánás drága könyei hullottak, zokogás mellett hangosan fohászzkodott kegyelemért a Mindenhatóhoz.

Vajjon ki lehet ez, ki ily magabaszállás által, és töredelmes lélekkel siratja bűneit?

Senki e kérdésre biztos feleletet nem volna képes adni.

* * *

A hitet és a vallásos meggyőződést elnyomni nem lehet.

Az Isten igéje nincs megkötvén, mindenkire hat az ő csodálatos ereje.

Az igaz vallást Isten kegyelme nélkül föltalálni lehetetlen.

Egy az igaz hit, egy az egyház is.

III.

A bűnbánó lélek.

A szerzetesi élet, föltéve, hogy az a legtisztább keresztényi szeretet kisugárzásából fakad, valódi szent élet a földön, mely jótetteivel nemcsak az egyháznak, de a világi hatalomnak is igen nagy szolgálatokat tesz.

Ne mondjátok tehát őket állam heréinek; méhek ők, kik a jócselekedeteknek gyakorlásával gyűjtik az irgalmasság illatos mézét.

Ki tagadhatná szükségességét az egyház e fiainak?

Ki vonná kétségbe erényeiket, melyekkel a földnek minden sarkait betöltik?

Nem ezélünk itt az egyház minden szerzetes fiainak hivatásukkal egybekapcsolt ernyedetlen szentmüködéseiről szólni.

A szent bernáti szerzeteseket az emberi szeretet gyakorlásával rövidvázlatban szándokunk t. olvasóinkkal megismertetni, kik vesztélyben forgó felebarátjaik életeért önmagukat folytonos veszedelmeknek teszik ki, és egy oly kietlen helyen töltvén életüket, gyakorolják az irgalmasság magasztos tetteit, mely az életerőt, mint a zordon éghajlat meleg övnek virágját, korán fölemészti.

E szerzetet körülbeül ezer év előtt aostai sz. Bernát alapította, azon utasok számára, kik a magas, és majdnem szüntelen hóval borított Bernát-hegyen keresztül Piemontba vándorolnak. — Igen nagy azoknak száma, kik a szives szerzetesek által felebaráti szeretetben részesülnek.

A nap a völgyben egész pompájában jelenik meg, míg a hegytetőn fényességéből sokat veszítvén, a sziklaormokon végig haragos felhők vonulnak. A felhők e zordon magány torkolatiban mind egyesülnek és egyesült erővel a világosságot éjszaknyugati szélnek kíséretében mély sötétséggé változtatják át. A hegyekről lezuhanó, vagy pedig az égből eső hótömeg a dühös szél-től sebesen hajtattván, porként szétszóratik, és mindent

a mi útjában előtalál, eltakar. Jaj annak az utasnak, kit útjában előtalál, halála bizonyos, ha csak a szerzetesek által meg nem szabadítottatik.

Ily vésznek idejében, midőn a világ fiai életöket féltvén, a földnek minden kincseiért sem távoznának el hajlékukból, az egyszerű s világ által gyűlölt szerzetesek nem törődve a veszélyvel, sietnek a cselekvés terére, hogy életveszélyben forgó felebarátjaiknak, kiket az orkán által támasztott hó tömege talán örökre befedett, segédkezett nyujtanak, és a már bizonyos haláltól megszabadítsák.

Mindenki elfoglalja a számára kijelölt helyet, némelyek az út melletti magas gránit pyramisokra másznak föl, hogy onnan könnyebben láthassák a veszélyben forgókat, vagy jobban hallhassák meg a halállal küzdők segélykiáltásait, mielőbb segítségükre jöjjenek. — mások pedig a hótól eltemetett utat tisztítják, nehogy a szerencsétlenekkel együtt a meredekbe lezuhanjanak, vagy pedig a klostomba vivő utat el ne téveszszék.

Ez irgalmasság magasztos gyakorlásánál a kitapult ebek is segélyül szolgálnak, melyek az eltévedt szerencsétleneknek, megelőzve vezetőiket, nyomait kikutatják, sőt ugatásuk által uraikat azon nyomra vezetik, hol a segedelem nagyon szükséges.

Megtörténik igen gyakran, hogy a hófuvatag vagy

omlás a szegény utast villámsebességgel elnyeli, hideg párnájával örökre betakarja, a szent bernáti szelindek, melyek nyakukon erősítő itallal töltött kulacsot hordanak, a hó alatt levőt fölfedezik, kikaparják, és uraikat vagy oda vezetik, vagy pedig ugatás által tudtokra adják, hogy föltalálták a szerencsétlent, kit a szerzetes vállaira vevén, a klostomba visz ápolás végett, és gyakran visszaadja az életnek, társadalomnak és kedveseinek. Ha pedig minden gondos ápolás daczóra sem hozhatnák életre, a klostrom melletti egyszerű temetőbe tisztességesen eltemetetik.

A szerzetesek közül, kik lemondva a világ örömeiről, ezen jótékonytápot életök szabályaul tűzték ki, és gyakorolják, leginkább kitűnt Rókus testvér.

Noha a társak közül mindegyik lelkismeretesen betöltötte hivatásának szent kötelességeit, mindazonban Rókus mindnyájok fölött mind vezeklésben, imádságban, mind pedig a tett mezején örömteljes megjelenésben mindnyájok fölött kitűnt.

Az összejövetelt társaival mindig kerülvén, csendes magányba vonult, hol könyvek zápora között letérdepelve buzgón fohászzkodott az egek Urához.

Szerzetes társai noha nem ismerték szívének bánatját, iránta való tiszteletből kilétéről nem tudakozódtak, nehogy szive sebeinek fájdalmát ujonnan fölésszszék. (Vége következik.)

A kereszténység régisége és fejleményei korunkig a magyar és oláh népek között, Erdély-Moldva-Oláhországban, egész a Tiszáig.

(Folytatás.)

374 ik év táján a góthokat legyőzték a világrendítő hunok, kik Balambér vezérlete alatt az ázsiai Seythiában a Volgán át az eurpai Seythiába vándoroltak, Magyar-Erdélyhonba, ezeknek keresztényítése sikeresebben haladott Theotin püspök alatt — ki hunapostolnak nevezetik — a hunok nagy részénél nagy tiszteletben volt; „a romanis perludibrum: Deus hunnorum nominatus“ (a romaiak gunyából a hunok Istenének nevezték), mint Benkő megjegyzi, ki számos történelmi adatokat hoz fel, melyek szerint szent Miklós myrai püspöknek is nemesak az erdélyi és moldvai oláhokra, hanem az attilán-hun-székelyekre is a keresztény vallást illetőleg nagy érdemei vannak. ¹⁾ — Különbben is a szent István előtti régi plebániák (parochiae antiquae, originis ante-epochalis) gyergyó-szent-miklósi, szent-miklósvári és esik-szent-miklósi helynevek és plebániák czimei; — továbbá az egész fiuszék: Miklósvárszék, és a szent-miklósi utczának elnevezése Marosvásárhelyen ósrégi idők óta; Háromszéken: az altorjai és bereczki, valamint az udvarhelyi plebániáknak szent Miklós püspökről czimezése; az Aranyos folyó melletti Szent-Miklós-teleke régi okmányokban, s több más székelyföldi Szentmiklós hely- és családnevek s plebániái czimek nem a vakesetnek tüneményei, nem is arra utalnak, mintha csak 1061-ik év után Vatha pogány dulásai folytán I. Béla királynak parancsából jöttek volna divatba a helységek és faluknak „szent“ elnevezései az ő, gyakran igen jellemző pogány nevezetek helyett. ²⁾

Mert ez ugyan áll sok erdélyi és székelyföldi elnevezésekre nézve is, de nem a szent István előtti parochiae antiquae, — originis ante epochalis, — attilán-hun-székelyek székei, hely- és családnevekre nézve, melyekben az ő pogány és ósrégi keresztény hely- és családnevek I. ő Béliánál, sőt szent Istvánnál is régiebbek, s mint alább látandjuk, már az 5-ik század vége felé bevégett tények voltak: a hun székelyeknek székei, sok helynevei, némely családnevek és mündezeknek keresztény elnevezései is.

lap. — A magyar-székely család- és helynevek közt is számos pogány nevek korunkig fennmaradtak. Magának a szerzőnek Imecs neve is ilyennek rémlik; idézett munkájának 3-ik lapján a 8-ik jegyzet alatt ő maga írván: „A székelyek eredete. — Ómees vagy Emecs Irnáknak vérrokona, tán épen testvére volt, mit Jornandes gothus író művének 50. fejezetében bizonyít. — Ellenben én ezen Imecs családnak egy más hagyományáról értesültem, mely szerint I Meesből, Menny Mees származott az Imecs, t. i. Mees nevé német lovag rendű székely nemzetbeli vitét a 13-ik században a bodzai vár-sáncznak főnöke menni parancsolta a pogány tatár had ellen. Valeat utrumque, quantum valere potest. — Bizonyosabbnak rémlik a pogány helynevek következő sora: Ódvorhely, Boudvár, Buda-teleke; Irnák-falva, Irnák-teleke, Hun-árka, Rika, Kadics-falva, Kozárvár, Bálványos-váralja, Bálványos hegyek, Marót-laka, Besenyő több, Csaba-ujfalu, Libán-falva, Sarmás = Sarmis (?) s a t.

Az ő keresztény Miklósban vélik sokan a Mike, Mike-báza, Mike-falva, Mikás, Mikes, Mikó, Mikos, Mikola, Milkó, Milkovia, Miklósi, Miklósvár, Szent-Miklós-teleke és Mikud bán de gente Kukuenu vagy Bukenu s a fenn elősorolt Szentmiklós család- és helynevek forrását fölfedezhetni.

¹⁾ Benkő: Milkovia. 1781. Vienn. tomí duo.

²⁾ Imecs: Magyarország története. 1867. Gyulafejevárv. 17.

II.

A milkói püspökség kezdete sz. Nicetas dáciai apostol által a dákok-oláhok és szittya erdélyi székelyek számára.

397-ik év táján szent Nicetas dáciai apostol és romániai püspök az Erdély-, Moldva- és Oláhország keresztényítése ügyében nem a közelebbi Konstantinápoly patriárkához, kik fejüket már-már emelgetni kezdék Róma ellen, hanem a római pápához (I. Anasztáz és I. Ince) utazott; utközben Nolába sz. Felix sírjához is betérve, hol szent Paulin püspöktől nemcsak örömmel fogadtatott, hanem díesérő költeménnyel is megtiszteltetett a dáciai apostol, ki nemcsak az Aurélián féle, hanem a Traján féle Dáciában is — hol ekkor már szittya hun-attilánok uralkodtak — apostolkodott. A Nicetasra vonatkozó szent Paulin 30-ik költeménye 64 és 65-ik versszakára vonatkozva ³⁾ a tudós erdélyi püspök Mártonfi József (Bálmus-féle Conversations-Lexiconban) megjegyezte: „E szavak az aranyak nem csupán szedőire, hanem ásóira is látszanak vonatkozni, minők Traján (Erdély) és nem Aurélián Dáciájában voltak.” (Haec verba videntur referri ad auri non modo legulos, sed fossores etiam: cuiusmodi homines in Dacia Trajani (Transylvania), non in Dacia Aureliani fuerunt.) — Zalka szerint is szent Paulin nolai püspök díesérő verseket írt szent Nicetasról. Ezekből tudjuk, hogy szent Nikita (Nicetas) a mostani Magyarország keleti részein volt püspök, s a dákok, szittyak, bessenyők és gétáknál hirdette a szent evangéliumot, s hogy folyvást legyenek hirdetőik, kolostorokat is alapított. ⁴⁾ A bollandisták szent Nicetasról hasonlóképen írnak, honnan nyilvános, hogy a szittyak számára is neveltettek papok Dáciákban, tehát ezek közt is voltak keresztények. — Egy névtelen ⁵⁾ jeles munkában ily vezér-mondat alatt: „Beato Nicetae, Daciae quondam episcopo, Transylvania Nicetae Dacia sese consecrat”, a tudós szerző megmutatni törekedett, hogy ezen Nicetas volt a milkói püspökség alapítója. Ezen értelemben igaz van Szentiványinak is, hogy a 4-ik századig fölvihető az erdélyi püspökség, értsd: az erdélyi hun-székelyek számára is fölállított milkói püspökséget, tán éppen szent Miklós püspök ezime alatt; a Milkó folyam mellett Moldva- és Oláhország közt, s közel Erdélyhez. ⁶⁾ Hasonló értelemben nyilatkozik a már idézett Benkő is a milkói püspökségről, Milkoviája két kötetében. 401-ik évben szent Nicetas püspök és dáciai apostol másod ízben is Romába utazott. Ezen utazásokból és a négy nagyobb nemzet számára alapított négy klastrombani papnevelésből nyilvánul, hogy a Dáciákban, tehát Erdély szittya-hunjai közt is, már az 5-ik század elején voltak keresztények; valamint az is több mint valószínű, hogy a milkói püspökség a 4-ik század végén vagy az 5-ik elején sz. Nicetas dáciai apostol által a dákok-oláhok és szittya-székelyek részére megállapítva volt. — Ha ezen fenn idézett 7 tudós író állításait összevetjük az alább felhozandó 8-ik századi intézkedésekkel, és a milkói püspökségnek sz. István és sz. László általi visszaállításával, s egy 11-ik században élt milkói püspöknek s még egy másiknak is felhozandó okmányával, úgy arról nem lehet kételkednünk, Nicetas dáciai apostolkodásáról és keresztényítő működéseiről bizonyít a tu-

³⁾ A bollandistáknál vagyis a belga hagiographoknál az egész szép nagy költemény olvasható.

⁴⁾ Zalka: Szentek élete. 1859. Pest. 38. lap.

⁵⁾ Fekete József: Gesta S. Nicetae. 1750. Claudiopoli.

⁶⁾ Szentiványi: Summarium Cronolog. Hungar. et Dissertatio Paralipomen. 1697 — 1699. Tyrnaviae.

dós francia apát és történeíró is. ⁷⁾ A 4—5-ik században a szittya-hunok kereszténységéről a 420-ik év táján meghalt dalmát eredetű egyháztudor sz. Jeromos atya is tanuskodik, kinek ad Laet. irt levelében olvassuk: ⁸⁾ Armenius pharetram deposuit, Hunni psalmos discunt, frigida Scythia fidei ardoribus aestuat, (az örmény letette tegzeit, a hunok a zsoltárokat tanulják, a hideg Scythia gőzöl a hit melegétől). Tehát szent Pál a nemzetek apostola, szent András a scythák apostola, Theotim hun apostol; myrai sz. Miklós, Theofil és Nicetas góth-román püspökök, — hogy az arian-vallású Ulfilast ne említsem, — Nicetas dáciai apostol és romániai püspök; — Protogenes, Bukur, Vitalis, Celsus, Sabbas s a többi dáciai püspökök, kik már a 4-ik század első felében a nyeai és sardikai, azután más egyetemes és részletes zsinatokban jelen voltak; a 4-ik század második felében pedig a dáciai tartományokban (hol 374-től egész 469-ig az attilán-hunok uralkodtak) több kolostorokat állítottak, melyekben a dáciai keresztények számára papokat neveltettek, püspöki székeikben a dákok-oláhok és szittya hun-székelyek keresztényítése végett csak tettek valamit az első öt században is Erdély-, Moldva- és Oláhországban; az itteni kereszténységről tehát már a 13-ik század előtt is tudunk valami bizonyosat, dacára Veszely ellentétének, melyet a győri gyűlésen elmondott, s a melyet ott helyben megezáfoltak Kubinszky és Májér. (Lásd az „Idők Tanuja“ 222, 223, 245, 247 és 249-ik számait 1868.)

469-ik év táján a hős hun királynak Attilának (ki a kereszténység főpapja első vagy szent Leo pápa ékesszólásának és kérelmének engedve, nem bántotta Romát és annak kapui alól visszatért,) hozzá nem hasonló fiai Ellák, azután Dengezies a hadjáratokban elesvén, Irnak pedig s a csatavesztés után fenmaradt hunoknak nagy része a pannoniai és dáciai tartományokból kivonulván, az eurpai Scythiába visszamentek s Boristhenes és Tanais között letelepedtek, honnan 420 év múlva a rokon-fajokkal együtt őseik birtokába megint visszajöttek.

Azonban az attilán-hunok egy kis része nem scytha vagy hun, nem avar vagy magyar, hanem székely nevezet alatt a mai Erdély és Moldva erdős helységei közt székeikben, az anyaszék Odvorhel lévén, megmaradtak ⁹⁾ az azon kori és későbbi, —

⁷⁾ Fleury: Historia Ecclesiast. Liber 21. §. 31.

⁸⁾ Benyovszky: Selectae Epistolae divi Hieronymi. 1739. Tyrnaviae.

⁹⁾ Jornandes akkori góth író: De rebus Geticis, cap. 50. és Bolla: Hist. Univers. 1825 tom. 1. Pestini. Pag. 254 et 260: „A hun fejedelmek, nevezetesen Etele királyi széke részint Havas-Dáciában, vagyis a mai Moldvában, részint Közép-Dáciában, azon helyen, hol ma Udvarhely van, látszott lenni.” (Principum hunorum, praecipue Attilae sedes regia partim in Dacia Alpestris, seu hodierna Moldavia, partim in Dacia Mediterranea, eo loco, ubi nunc Udvarhelyinum est, posita fuisse videtur), (a mi nem zárja ki a fő királyi lakot Sicambriában Ó-Budán, de ez sem Boudvart Udvarhely mellett), folytatja Bolla: „A Dáciában maradt attilán-hunokból — Irnak távozta után — kik a gepidákkal összejöhettek, származtak a székelyek; ezt bizonyítja az állandó hagyomány. (Ex hunnis attilanicis, qui cum Gepidibus convenire poterant, — descendente Irnak — in Dacia manentibus orti sunt Siculi; quod probat perpetua traditio: apud M. Thuróczy expressa, Cronica parte 1. cap. 24. item anonymi Belae regis notarii historia cap. 50, et legum Patriarum Auctoritas part. 3. tit. 4. — Hóni krónikásaink Székely István

idegen és honi írónk s krónikáik¹⁰⁾ tanúsága szerint. — Véleményem szerint, melyet történelmi munkákból merítettem: az erdélyi székelyek vagy soha nem laktak s ma sem laktak a székely földön, a mi absurdum; — vagy ha ott laktak és laknak: úgy Balamber bejövetele óta, és Irnák eltávozta után is, mint a ttilá-n-hunok laknak ott; mert ezen egy időn kívül, egy időt sem képes a történelem felmutatni, (sem 374 előtt, midőn a hunok Balambér alatt legelőször bejöttek Erdélybe; sem pedig 469 után, midőn Irnák és Csaba hunjai — utoljára kivonultak innen); ezen 95 éven kívül, egy időt sem képes a történelem kimutatni, melyben az erdélyi székelyek mostani székeikbe vagy beköltöztek, vagy azokból kiköltöztek volna; de, a magyar történelem, ősi hagyományink és krónikásaink sem állítják, sem be nem bizonyították: hogy az erdélyi székelyek csak a 9-ik században visszatért magyarokkal jöttek volna vissza, tehát 420 év múlva, az európai Scythiából. Ellenben, régi történelmeink, őshagyományaink és az említett krónikásokban is olvassuk: hogy a Scythiába visszavonult hunok, még utódaiknál is, folytonos emlékekben tartották Pannonia és dáciai boldog birtokaikat, melyekbe visszajönni folytonosan ohajtottak; és 420 év múlva a magyarok, több rokon-fajjal egyesülve, vissza is jöttek. — E jövetelről az erdélyi székelyek értesülvén, a visszajövő magyar rokonok elé mentek; összetalálkozásukkor, az erdélyi székely nép és más magyar fajok, egymásban vérrokonokra ismertek, s az erdélyi székelyek, a szittya-magyarokat segítették visszafoglalni Magyar-Erdélyor-

szágot. — Az ellenvélemény maga mellett ennyit nem képes felhozni és bebizonyítani.

568-ban (tehát 100-dik évében annak, hogy a gepidáktól legyőzött és Irnák által Scythiába visszavezetett hunoknak nagy része, a pannoniai és dáciai tartományokból eltávozott vala), egymagok az avárok birtokolták Pannoniát, melyet az avárok segítségével, azelőtt a longobárdok elfoglaltak.¹¹⁾ De ezek 568-ban Olaszországba távozván: Pannonia az avaroké maradt, kik, mint rémlik hun faj, de pogányok voltak s csak később és többszöri fölkelések után, Nagy Károly által legyőzettek fegyverrel, s aztán a ker. vallásnak is meghódították a hit szellemi fegyvereivel.

A 7-dik században, a bolgárok elunván a kelet-romai, vagyis konstantinápolyi görög-trón uralmát, Pogonat Constantin császár idejében a Dunán átjövén a Hémus-hegyig, Trácia és Macedoniáig előnyomultak, s az oláhokkal, kiktől a keresztény hitvallást elfogadták: egy királyságban is, egyesültek még pedig a romai pápák védnöksége alatt; tehát valószínűleg még ekkor is latinszertartású keresztények voltak, a romai nemzeti-ségü és eredetü oláhok s velök egyesült bolgárok; — ezek királyai voltak: Samuel, Simon, Péter és mások; — kik később a görög császároktól elnyomatván politikailag, kényszerítették görög szertartásra is vallásilag;¹²⁾ — mely az Aurelián-féle Dacziába előbb hozatott; és sokkal később a Traján-féle Dacziába, a görög szakadár hittel egyetemben.

(Folytatása következik.)

Mi ujság?

— A Szent-László-Társulat 1869. szept. 14- és 15-én Pécsen tartandó közgyűlésének programja: 1) A Szent-László-Társulat közgyűlése az 1858. közgyűlés határozata s a méltóságos pécsi püspök ur szíves meghívása és beleegyezése folytán ezuttal Pécsen fog tartatni és pedig szept. 14-dik és 15-dik napjain.

2) A közgyűlést megelőző este a helyi bizottmány által kijelölendő helyiségben a tagok ismerkedés és eszmeesere végett összejövetelt tartanak.

3) A közgyűlés első napján a Szentlélek segítségül hívása mellett a szentmiseáldozat a társulat élő tagjaiért is be fog mutatattatni, mely után a társulat tagjai egy erre fölkérendő szónok vezetése alatt közösen tisztelkednek a püspök házigazdánál, valamint a jelenlevő többi nagyméltóságú püspököknél. A tisztelgések befejezése után a közgyűlés megnyitattik.

és Heltay Gáspár nem nagy és tudós tekintélyek ugyan mint történetirők, de mint a székely nép-hagyományok közli és följegyzői, figyelemre méltók ez ügyben.

¹⁰⁾ Ujabb nemzeti könyvtár. 3. folyam. 3. füzet. 1854. Pest, 6—7, és 121—123. lap: „Attila halála után a magyarok félrészint a hadba veszték Sicambriánál, félrészint pedig elmenének, (t. i. Irnákkal és Csabával); a többi magyarok pedig felkelének és megszállanak Erdélynek a Moldva felől való részébe, kik mind e napiglan ottgyon lakoznak, kiket most székelyeknek hívunk. Elszállada három ezer magyar az veszedelemből, és szállának Czegléd földön; onnét elindulának és nagy sietséggel bemenének Erdélybe. S miért hogy minden nemzetek úgy törnek vala az magyarokra, ők kitagadák magokat, hogy nem magyarok volnának, hanem székelyeknek nevezék magokat. Osztvá vagynak Székekben, kiknek ez nevek: Csik, Gyirgyó, Kizdi, Szepsi, Orbai sat. ... Almos nemzet-ségéből támada egy Árpád nevű főember. Ennek idejében indulának másod uttal a magyarok Scythiából; mikoron ez okáért a magyarok

4) A második napon reggel szentmise tartatik a társulat elhunyt tagjaiért, s ezután a gyűlés folytatattik.

5) A közgyűlésen fölveendő tárgyak sorrendéről a társulati elnökség által külön nyomtatott program fog kiadatni.

6) Az eddigi gyakorlat szerint ünnepélyes előadások is fognak tartatni, mely ezútra az elnökség az előbbi években megállapított programjértelmében egy vagy több szónokot fog fölkérni. Jogában áll mindazáltal minden egyes tagnak erre felszólítás nélkül is vállalkozni, a tárgyat azonban, melyről értekezni akar, az elnökségnek jöveve, legkésőbb szept. 1-ig bejelentse, hogy az elnökség ekkép tájékozassa magát a tartandó előadások beosztása iránt. — Az elnökségtől függ különben az alapszabályok értelmében a bejelentett előadást elfogadni, vagy egyszerűen megtagadni. — Az előadásokban a hosszadalmasság kerülendő.

7) Hogy az elszállásolások tekintetében kellően intézkedni lehessen, a közgyűlésben résztvenni ohajtó t. cz. tagok felkértenek, hogy ezíránt szándékukat jóelőre, legkésőbb szept. 5-ig a Szent-László-Társulat titkári hivatalánál, Pesten (Lipótuteza 11. sz. I. emelet) jelentsék.]be.

— Szombathelyről az egyházmegye részéről főt. Lipovics István apát-kanonok ur vezetése alatt diszes küldöttség jelent meg az unjonan kegy. kinevezett megyés püspök, főt. Szabó Imre ur ő mlga üdvözlésére.

immár Oroszországban volnának, meghallák azt a székelyek Erdélyben, kik Attila halála után maradtanak vala az országban; és ezek felkelvén eleikbe menének Oroszországba, és onnét behozák őket Erdélybe.

¹¹⁾ Warnefridus: de Gestis Longobardorum. Libr. 1. cap. 17.

¹²⁾ Papszilágyi nváradai püspök: munkája 1845 Balázsfalván.

— Hogyan változnak az idők! A ki csak kinyitja szemét, annak látnia kell, hogy ez a mostani eszeveszett megrohanása a katolikusoknak a zsidóktól indul ki, kikket aztán a protestánsok ellenünk egy követ fujnak. Bécsben egy zsidó meg protestáns indítványozta, hogy a szerzetesrendek töröltessenek el. Pesten Irányi Dániel, másként Halbschuh, kit ugyan Lutheránusnak kereszteltek, — de most a nazarénusok apostola, indítványozta, hogy a szerzeteseket eltöröljék; — a Lutheránust pedig Pesten a zsidók támogatják, s együtt, már t. i. a Lutheránusok és zsidók azt akarják szemtelen beavatkozással elhatározni, hogy a katolikusok egyik legnevezetesebb intézménye, t. i. a szerzetesek rendjei töröltessenek el. Haj pedig jó volna a zsidóknak megemlékezni, hogy voltak olyan idők, midőn vérszopó uszorkodásaik miatt világszerte felbőszült ellenök a nép, s akkor világszerte azt kiáltották, hogy: üsd agyon a zsidót! és akkor közülök bizony sokat agyon is ütöttek. És a mikor a zsidókra ilyen szomorú idők jártak, akkor a kath. egyház, a romai pápák voltak azok, kik őket védelmezték s a népet intették, hogy ellenök ne kegyetlenkedjék. Másként gondolkodott Luther Márton, ki a többi közt így írt: „Zsidót megtéríteni épen oly lehetetlen, mint az ördög megtérítése. A zsidó szív oly kö- és vas kemény, hogy azt semmi módon nem lehet megindítani. Szóval, a zsidók új ördögök, kik pokolra vannak kárhóztatva.“ Azok kedvéért, kik németül értenek, ide írom Luther eredeti szavait: „Juden zu bekehren, ist gerade so unmöglich, als den Teufel zu bekehren. Ein jüdisch Herz ist so stock stein eisenhart, dass es in keiner Weise zu bewegen ist. Summa, es sind junge Teufel, zur Hölle verdammt.“ És ismét írja Luther Márton: „Ezek a zsidók oly kétségbeesett elgonoszodott, elmérgesedett, előrdögösödött izék, hogy 1400 év óta ezek a mi nyomoruságunkra, pestisünkre és minden szerenesétlenségünkre voltak és vannak maig is.“ Németül: „Ein solch verzweifelt, durehböses, durchgiftet, durechteufelt Ding ist es um diese Juden, so diese 1400 Jahre unsere Plage, Pestilenz und alles Unglück gewest ist und noch sind.“ Hanem azért ma a zsidók és protestánsok jó egyetértésben vívják a harcot a katolikusok ellen. És a nagy katolikus többség mit csinál? Hát eddig tartja hátát, hogy üssék.

— A katolikusoknak közönségesen azt lobbantják szemükre, hogy türelmetlenek, intoleránsok. Pedig épen ellenkezője való. — A katolikusok annyira nem türelmetlenek, hogy valóságos birkatürellemmel nézik, hogy sértenek bennünket a legnagyobb szemtelenséggel zsidók és protestánsok egyiránt; míg a protestánsok igen sok helyütt, hol elég hatalmasak, a katolikusokat elnyomják. — Így történik ez Svájcban is, melynek egyik megyéjéből (Waandt) ezeket írják: „Némely városainkban, mint Nyonban, Lausanneban stb. csak 40 év előtt lehetett a kath. vallást ismét behozni; a megyei kormány tovább már nem szegülhetett ellene a kath. vallás nyilvános gyakorlásának, hanem az engedélyhez azon nyílt kikötést függesztette, hogy a kath. templomok, papok és iskolák tartására sem az ország, sem a községek pénztárait nem szabad igénybe venni; e tilalom dacára a megye számos helyein kath. templomok és iskolák keletkeznek; — azonban a templomokra nem szabad keresztfát vagy szent szobrokat állítani; Bazel városában még a harangozást is megtiltották a katolikusoknak. Így bannak a katolikusokkal Svájcban, noha az ország lakosainak majd-

nem fele a kath. vallást követi. — No csak bannának így kath. országokban a protestánsokkal; majd lenne láрма! De a svájciak ellen nincs egy roszaló szavuk sem!

— Hát tudjátok-e kedves olvasóim, hogy miért akarják a kath. egyház köréből az esketést, sőt még a temetést is elvonni? Azért, hogy mind ezt a szabadkőművesek végezzék, kiket e lap valamelyik számában már megismertettem. — A francia szabadkőművesek a kath. egyházat kezdik majmolni. Vannak születési, áldozási események, temetési, esketési szertartások. A polgári házasság nem is egyéb, mint a nyilvánosságba áttett szabadkőműves szertartások. Az iskolákban, már a melyekben ők rendelkeznek, t. i. a vallásfelekezet nélküli iskolákban szabadkőműves-vallást, azaz, a kath. vallás elleni gyűlöletet tanítják. Ezek után sejtéd magyar nép! hogy mire megy ki a vallásfelekezet nélküli iskola, meg a polgári házasság?

— Németországban Regensburg városban az egyházi zenével foglalkozó Caccilia-egylet e hó 5-dikén nagygyűlést tartott. Tárgyalásából kiemeljük, hogy javaslatba hozott, miszerint a templomi népének emelésére egy-egy egyházmegye külön énekes-könyvet adjon ki. Minden egyházmegyében vannak külön kedvez vagy bizonyos helyekhez kötött énekek, melyek ily gyűjteményekbe fölveendőek. A templomi népenekeket különösen az által lehetne megtisztítani és nemesíteni, ha felséges latin himnuszaink anyanyelvre fordíttatnának és betaníttatnának.

— A krakói apácák törtérijával zavarba jöttek a bírák. Említettem más alkalommal, hogy ezen ügyben a végszót még ki nem mondom, hanem bevárom a hivatolós vizsgálat eredményét. Ez maig sines befejezve; azért a végszót még mindig föntartom magamnak; hanem márig is jellemző, hogy a bírák, a kik pedig a krakói apácáknál ugyancsak a kákán is esomót keresnek, minél tovább vizsgálják a dolgot, annál inkább meggyőződnek, hogy biz ott semmi kegyetlenség nem történt, mint azt a zsidó és protestáns újságok tele torokkal kiabálták; a bírák, bármily furfangosak is, az egész törvénykönyvben hasztalan keresnek valami paragrafust, melynél fogva hát mégis ki lehetne az apácákra mondani, hogy bűnösök. Minden józan ember gondolta ezt már akkor is, mikor az az eszeveszett zaj keletkezett.

— Jul. 16-án Konstantinápoly ritka kath. ünnepélynek volt tanuja. Az örmény kath. község élén Hasszun érsekkel és az egész papsággal szentmenetileg vitte át a bold. Szűzről nevezett templomba Világító sz. Gergely (Gregorius Illuminator) ereklyét, melyeket IV. Pius ő szentsége ajándékozott az örményeknek. Roppant népsokaság jelent meg, s mig ker. országokban a szentmenetekben botrányt látnak, a török hatóság az ünnepély emelésére disz-örséget rendelt a menet kíséreteül. Az ezüsttel szegélyezett kristály szekrényt, melybe az ereklyék tétettek, négy püspök vitte. Világító sz. Gergely az örmény nemzet terítője volt. Másnap ünnepélyes sz. mise szolgáltattott, mire az örmény főpapak a patriarcha elnöklete alatt megkezdték tartományi zsinatukat előkészületül a decemberben tartandó romai egyetemes zsinatra.

— Londonban bizonyos Gilpin képviselő a halálbüntetés eltörlését indítványozta. Azonban, a kik ellenkező véleményben voltak, kimondották, hogy a halálbüntetés agonosztettektől való elriasztás pótolhatlan eszköze, s Gilpin indítványa 118 szavazattal 58 ellenében elvetett.